

11.5.2011

SUOMALAISEN LYHYTELOKUVAN STRATEGIA

Marja Pallassalo

SAATTEEKSI

NYKYTILAN KARTOITUSTA

Lyhytelokuvan rahoituksesta

Ulkomaisen rahoitusosuuden kasvattaminen?

Rahoituksen kehittyminen 2006-2010

LYHYTELOKUVAN KULTAMAA EDELLEEN TAVOITTEENA

Noin kuusi syytä miksi Suomesta pitäisi tehdä lyhytelokuvan kultamaa

Rikastumisia

TAVOITTEET KEVÄÄLLÄ 2011

TOIMENPIDEOHJELMA ELI MITEN TAVOITTEISIIN PÄÄSTÄÄN?

1. *Suomalainen lyhytelokuva kukoistukseen*
2. *Lyhytelokuvan rahoituspohjan laajentaminen*
Suomalaisen lyhytelokuvan ystävät
Lyhytelokuvat ja alueellinen elokuvatuotanto
Lyhytelokuvan alueelliset mahdollisuudet –selvitys
3. *Lyhytelokuvan levitys monipuolisemmaksi*
Uusi lyhytelokuvapalkinto
Tekijävierailut
Tukea lyhytelokuvan levitykseen
4. *Lyhytelokuvan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittarit luotava*
5. *Lyhytelokuvan kulttuuriviennin kasvattaminen*

TYÖRYHMÄN KOKOONPANO

LIITTEET:

Suomalaisen lyhytelokuvan historiasta, Otto Suuronen

Taulukot 1-7 suomalaisen lyhytelokuvan rahoituksesta vuosina 2006-2010

SAATTEEKSI

Suomalaisen elokuvakulttuurin huippuhetkiin kuuluu Saara Cantellin väitöstilaisuus Aalto-yliopistossa perjantaina 6.5.2011. Elokuvaohjaaja väitteli Taideteollisessa korkeakoulussa tutkimuksellaan *Timantiksi tiivistetty. Kerronnalliset strategiat fiktiivisessä lyhytelokuvassa*¹. Kyseessä on urauurtava työ, sillä kansainvälisestäikin lyhytelokuvatutkimuksen määrä on vähäinen, lähes olematon. Tutkimuksessaan Saara Cantell haluaa murtaa sitä käsitystä, että lyhytelokuva olisi vain harjoitustyö tai käyntikortti pitkää elokuvaa varten. Ohjaaja-tutkija ravistelee totuttuja ajatustapojamme ja pohtii: ”mitä lyhytelokuva tekee erityisen hyvin lyhytyensä vuoksi – ei siitä huolimatta”. Saara Cantellin tutkimuksen kohteena ovat olleet alle 15 minuuttia pitkät fiktiiviset lyhytelokuvat.

Suomen elokuvasäätiö käynnisti syksyllä 2010 kartoituksen suomalaisen lyhytelokuvan tilasta ja tulevaisuudesta. Strategiatyöryhmään kutsuttiin tekijä- ja tuottajajärjestöjen, Yleisradion, AVEK:n, lyhytelokuvafestivaalien, lyhytelokuvan levittäjien ja elokuvakoulutuksen edustajia. Ryhmä on kokoontunut kuusi kertaa. Toimeksiannon juuret palautuvat elokuvasäätiön vuonna 2009 käynnistämään elokuvajakelun think tank -prosessiin. Tehtävän luonne oli vuodessa muuttunut Yleisradion rahoitustilanteen ja AVEK:n saamien hyvitysmaksujen vähenemisen myötä.

Työryhmän käymät keskustelut ovat todistaneet, että lyhytelokuvakulttuurin ylläpitämisessä on kyse koko elokuvakulttuurista. Suomalainen elokuva tarvitsee lyhytelokuvaa. Vahvojen elokuvakulttuurien maissa myös lyhytelokuvatuotanto voi hyvin, ja lyhytelokuvien levityksellä on toimivat mekanismit. Tästä esimerkkeinä käyvät Ranska ja Ruotsi. Tuottaja Liisa Penttilä on useissa yhteyksissä todennut, että lyhytelokuva on itsenäinen, hieno taidemuoto ja sen kautta tuottaja voi perustaa pohjan pitkäaikaiselle yhteistyölle ohjaajan ja muiden tekijöiden kanssa. Strategiatyön tavoitteena on ollut ennen muuta lyhytelokuvatuotannon elinkeinopohjan vahvistaminen ja laajentaminen. Tähän ovat läheisesti liittyneet levityksen kysymykset. Suomalaisen elokuvan monimuotoisuuden turvaamiseksi lyhytelokuvan mittapuuksi ei voi asettaa liian tiukkoja katsojalukuodotuksia. Kokeilut ja uuden ilmaisun etsintä ovat arvoja sinänsä. Sen sijaan elintärkeää on synnyttää keskustelua lyhytelokuvista ja koko kulttuurimuodosta.

---

¹ Aalto-yliopiston taideteollinen korkeakoulu. Bookwell Oy, Jyväskylä 2011.

Tässä ohjelmassa keskitytään ammattimaiseen lyhytelokuvatuotantoon, joka saa tukea Suomen elokuvasäätiöstä ja AVEK:sta. Suurin osa suomalaisistakin lyhytelokuvista tehdään kuitenkin alan oppilaitoksissa, harrastajien pajoissa tai tekijöiden omakustanteina. Sieltä nousevien aloitteiden käsittelyä jatketaan selvityksessä, joka tehdään alueellisen elokuvatoiminnan lyhytelokuvalle tarjoamista mahdollisuuksista.

Tämän strategiatyön pääpaino on alle 30 minuuttia pitkissä fiktiivisissä ja dokumentaarisisissa elokuvissa sekä animaatioissa. Mukana on myös muutamia sellaisia alle 60 minuuttia pitkiä elokuvia, jotka identiteettinsä puolesta ovat enemmän lyhytelokuvia kuin niin sanotut tuntiset elokuvat, jotka on tuotettu ja rahoitettu ennen muuta televisiota varten. Pamela Tolan ja Pihla Viitalan *Elma ja Liisa* sekä Eija-Liisa Ahtilan *Missä on missä?* käyvät esimerkkeinä näistä yli 30 minuuttia pitkistä lyhytelokuvista.

Suomalaisen elokuvan erinomaisiin piirteisiin kuuluu sen kyky olla dialogissa myös mediataiteen kanssa. Liikumme silloin rajapinnoilla, joissa määritelmät pakenevat strategianlaatijoiden paalutusyrityksiä. Suomessa on lukuisia nykytaiteilijoita, jotka tekevät työtään elokuvallista ilmaisua tutkien ja hyödyntäen. Silti he kaikki eivät ole hakeutuneet elokuvarahoituksen piiriin, eikä heitä ensisijaisesti kiinnosta dialogi elokuvan tai elokuvayleisöjen kanssa. Nykytaiteen omat jakelumekanismit riittävät heille. Esimerkkeinä taiteilijoista, joita elokuva myös instituutiona kiinnostaa, ovat Eija-Liisa Ahtila, Sami van Ingen, Salla Tykkä, Maarit Suomi-Väänänen, Juha van Ingen, Anu Pennanen ja Seppo Renvall.

NYKYTILAN KARTOITUSTA

Lyhytelokuvan strategiatyöryhmän vaikeimpia ja useimmin toistuneita aiheita on ollut, miten uudistaa tapa puhua lyhytelokuvasta. Tällä hetkellä se on suurelta osalta institutionaalista puhetta, sillä lyhytelokuvasta kantavat huolta elokuvan rahoittajat, Yleisradio, elokuvaopetusta antavat laitokset, elokuvafestivaalit sekä tuottaja- ja tekijäjärjestöt. Muuhun lyhytelokuvakeskusteluun ei helposti törmää. Viimeksi lyhytelokuva on ollut koko kansakunnan puheenaihe keväällä 2008, kun Katariina Lillqvistin Uralin perhonen sai ensi-iltansa Tampereen elokuvajuhlilla.

Kaikesta huolimatta lyhytelokuvia tehdään ja katsellaan enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Löytöpaikkoja eivät välttämättä ole korkeatasoisen tv-kanavan ohjelmisto tai alan elokuvafestivaali vaan YouTube - ja vastaavat nettisivustot tai klubi-tyyppiset yhteisölliset katseluillat. Nämä ovat madaltaneet kynnystä nähdä lyhytelokuvat muunakin kuin korkeakulttuurina.

Elokuvasäätiö järjesti elokuvan levitysstrategiaa hahmottelevien jakeluthintankien sarjan vuonna 2009. Yhdessä tilaisuudessa keskusteltiin myös lyhytelokuvan levityksestä. Totesin silloin: ”Keskustelut lyhytelokuvasta ovat osoittaneet, että elokuvan uudet jakelumaailmat eivät automaattisesti tarjoa mitään lyhytelokuvulle. Elokuvateattereiden digitalisointi ja digitaaliset lyhytelokuvakopiot antavat enemmän liikkumavaraa, mutta itsestään mikään ei tapahdu. Tavoitteet ja strategiat on luotava itse.” Keväällä 2009 tavoite oli kaunis ja korkea: tehdä Suomesta lyhytelokuvan kultamaa. Tilanne on tällä hetkellä toinen. Suomalaisen lyhytelokuvan pelastamiseksi on pakko luoda strategia.

Yleisradion kiristynyt talous on johtanut siihen, että tärkein lyhytelokuvien levityskanava toimii ainakin muutaman vuoden aikaisempaa suppeammin. Koska kaikilla julkista tukea saaville elokuville pitää hankkia myös katsojat eli varmistaa levitys, on tilanne lyhytelokuvan osalta poikkeuksellisen vaikea. Lyhytelokuvilla on satunnaisesti muitakin levittäjiä kuin Yleisradio. Ne eivät kuitenkaan pysty ennakkoon maksamaan lyhytelokuvien esitysoikeuksista sitä osuutta, jota ei voi julkisella tuella tai tuottajan omarahoitusosuudella kattaa. Television ulkopuolisessa lyhytelokuvan levityksessä raha ei liiku. Tässä yhteydessä on todettava, että esitysoikeudet ja – korvaukset ovat liian kapea-alaista puhunutta ajatellen sitä Yleisradion ylläpitämää lyhytelokuvien ennakkorahoitusmallia, josta suomalainen elokuva on saanut nauttia 1990-luvun alkupuolelta asti.

Lyhytelokuvan rahoituksesta

Lyhytelokuvan rahoitusta on kiinnostavaa tarkastella suhteessa koko suomalaisen elokuvan rahoitukseen. Tarkastelukausi alkaa vuodesta 2006 ja jatkuu vuoteen 2010. Tuona aikana julkinen tuki elokuvalla on kasvanut 30 %.

Taulukot 1-7 osoittavat, että lyhytelokuvien rahoitus lepää pitkää elokuvaa huomattavasti vahvemmin elokuvasäätiön, Ylen ja AVEK:n varassa. Näiden kolmen osuus lyhytelokuvan

rahoituksesta on vaihdellut vuosina 2006-2009 77 - 89 %:n välillä. Vuonna 2010 luku oli vain 70 % Yleisradion muuttuneen tilanteen vuoksi. Koko suomalaisen elokuvatuotannon rahoitusta monipuolistavat levittäjien ennakkorahoitus sekä ulkomaisen rahoituksen vahvistuminen ja vakiintuminen. Sen sijaan tuottajien omarahoitusosuuksissa ei ole juurikaan eroa lyhytelokuvia ja muuta elokuvatuotantoa vertailtaessa.

Olisiko lyhytelokuvien rahoituksessa mahdollista päästä samaan laajapohjaisuuteen kuin koko elokuvatuotannossa?

Vaikka elokuvien levittäjät ovat viime aikoina osoittaneet mielenkiintoa lyhytelokuvien esittämiseen myös elokuvateattereissa, ei näköpiirissä ole sellaista mahdollisuutta, että ne sitoutuisivat lyhytelokuvien tuotantoon rahoittamalla niitä ennakkoon. Yhtä rajalliset mahdollisuudet ovat niillä valtionapua nauttivilla järjestöillä, joiden toiminnan painopiste on lyhyt- ja dokumenttielokuvien kotimaan levityksessä. VoD, internet-jakelu tai kaupalliset tv-kanavat eivät näillä näkymin ole tuomassa lisärahaa levityksensä kautta.

Ulkomaisen rahoitusosuuden kasvattaminen?

Ulkomaisen rahoitusosuuden kasvattamisessa on tehty kiinnostava avaus. For Real Productions Oy esitteli helmikuussa 2011 uuden näytelmällisen lyhytelokuvaprojektinsa Paratiisin avaimet kansainvälisessä lyhytelokuvien rahoitusfoorumissa Clermont-Ferrandin festivaaleilla (Euro Connection 2011, www.clermont-filmfest.com). Koska lyhytelokuvien tuotantobudjetit ovat suhteellisen pieniä, voi todellisen hyötysuhteen saaminen ulkomaisesta rahoituksesta olla vaikeaa. Tuottaja saattaa joutua sijoittamaan ulkomaisen rahoituksen hankintaan yhtä paljon työaikaa ja matkakuluja, kuin tuo ulkomainen sijoitus on. On lisäksi muistettava, että lyhytelokuvan kansainväliset rahoitusmarkkinat ovat pienet. Kuten Suomessa tai muissa pohjoismaissa lyhytelokuvatuotanto on kansallisesti rahoitettua myös muualla Euroopassa ja maailmassa. Toisaalta ulkomaisen rahoituksen hankinta helpottaa tuottajien ja tekijöiden verkottumista ulkomaille. Näin luodut suhteet ovat arvokkaita tulevisissa tuotannoissa. Clermont-Ferrandin kaltainen lyhytelokuvien rahoitusfoorumi tarjoaa lisäksi tuotannolle erinomaisen esittäytymiskanavan. Paikalla on lyhytelokuvien keskeisiä ostajia ja tärkeimpien elokuvafestivaalien edustajia.

Elokuvasäätiön tuotantojohtaja Petri Kemppinen vahvistaa, että elokuvatuotannon ja – rahoituksen lähtökohta meillä ja muualla on rahoittaa ohjaajien esikoispitkät kansallisin varoin kussakin maassa. Sama henki säteilee myös lyhytelokuvien tuottamiseen, silti tämän ei pidä sulkea pois kiinnostavia kansainvälisiä lyhytelokuvaprojekteja, joiden polttopiste onkin jossain muualla kuin rahoituksen turvaamisessa.

Oheiset kaaviot eivät kerro suomalaisen elokuvan ulkomaisista jälkimyyneistä lyhytelokuvien tai muunkaan elokuvatuotannon osalta. Jälleen on pakko muistuttaa, että lyhytelokuvan kansainväliset markkinat ovat pienet verrattuna esimerkiksi dokumenttielokuvaan. Olemme vuosikausia esitelleet norjalaisia lyhytelokuvia esimerkkeinä hyvin myyvistä tuotteista. Aina on myös todettu, että ne ovat hyvin erilaisia kuin suomalaiset lyhytelokuvat. Norjalainen lyhytelokuva on usein alle 10 minuuttia pitkä ja komediallinen. Norjalaisten lyhytelokuvien myynti on julkisesti tuettua toimintaa, jota Norjan elokuvainstituutti harjoittaa lyhyt- ja dokumenttielokuvien kulttuuriviennin yhteydessä.

Amsterdammassa kotipaikkaa pitävän SND-myyntiyhtiön perustaja ja johtaja Sydney Neter on sanonut, että toki lyhyitä lyhytelokuvia on helpompi myydä kuin puolituntisia. Samalla hän on kuitenkin muistuttanut siitä lyhytelokuvien vapauden valtakunnasta, jota ei kannata hukata myyntitavoitteet mielessä. ”Tehkää sen mittaisia lyhytelokuvia kuin tarinanne vaativat”, totesi Sydney Neter kolme vuotta sitten Malmössä Nordisk Panoraman yhteydessä järjestetyssä lyhytelokuvaseminaarissa.

Kaiken kaikkiaan realistisinta on suunnata katse muun kotimaisen rahoituksen kasvattamiseen lyhytelokuvatuotannossa.

Rahoituksen kehittyminen vuosina 2006-2010

Liitteenä olevia taulukoita on hyvä verrata elokuvasäätiön tavoiteohjelmaan vuosiksi 2006-2010. Tavoitteet esitellään ja perustellaan siinä niin yleisellä tasolla, että lyhytelokuvasta ei puhuta erikseen. Näkyvätkö edellisen tavoiteohjelman pyrkimykset suomalaisen lyhytelokuvan kehityksessä kyseisinä vuosina? Tavoiteohjelman 2006-2010 keskeinen vaatimus oli elokuvan

julkisen tuen kasvattaminen pohjoismaiselle tasolle. Vaatimusta perusteltiin muiden pohjoismaiden ja erityisesti Tanskan esimerkillä, että julkisen tuen lisääminen tekee elokuvasta muiden rahoittajatahojen kannalta kiinnostavamman sijoituskohteen. Se vahvistaa tuotantoyhtiöitä ja vaikuttaa omalta osaltaan niiden kykyyn kasvattaa omaa riskiään tuotannossa². Lyhytelokuvan osalta tätä keskustelua ei ole käyty, sillä tarvetta ei ilmeisesti ole ollut. Lyhytelokuva on elänyt omaa elämäänsä: Ses ja AVEK ovat rahoittaneet ja Yle levittänyt. Viime vuoteen asti kaikki on sujunut melko mukavasti, ja suomalaisen lyhytelokuvan moniäänisyyttä on ihasteltu ulkomailla. Siellä myös Ylen ja Uuden Kinon maine on suuri. Taulukko 6 b lyhytelokuvien rahoituksesta verrattuna muun elokuvan rahoitukseen kertoo lyhytelokuvan tasaisesta taipaleesta vuosina 2006-2010. Tähän kauteen sijoittuvat myös Lyhyesti (alkoi jo vuonna 2005)-, novellielokuva- ja Skidisti-projektit.

Nyt tiedämme, että vuoden 2006-2010 ohjelmassa esitetyt tavoitteet saavutettiin hyvin, vaikka elokuvan julkisessa rahoituksessa ei pohjoismaiselle tasolle ylletykään. Näin ollen voisi kysyä, mitä korkeampi julkinen tuki lyhytelokuvalla voisi tuoda tullessaan. Lisäisikö se muiden kotimaisten rahoittajien halukkuutta tukea lyhytelokuvaa, tekisikö se lyhytelokuvistamme entistä houkuttelevampia ulkomaisille rahoittajille? Pystyisivätkö tuottajat pitkällä tähtäimellä kasvattamaan omarahoitusosuuttaan?

LYHYTELOKUVAN KULTAMAA EDELLEEN TAVOITTEENA

Kaksi vuotta sitten oli ilo leikitellä ajatuksella Suomesta lyhytelokuvan kultamaana. Vaikka todellisuus nyt on toisenlainen, ei kunninahimoisista tavoitteista kannata luopua. Niitä tarvitaan tässä tilanteessa enemmän kuin koskaan. Ratkaisevassa taitekohdassa on kenties oikeasti mahdollista uusia rakenteet ja toimintamallit.

Noin kuusi syytä miksi Suomesta pitäisi tehdä lyhytelokuvan kultamaa

Kaksi vuotta sitten luettelin kuusi hyvää edellytystä lyhytelokuvan suurvallaksi. Tärkein voimavara on tietysti lahjakkaat tekijät, joista jotkut haluaisivat tehdä pelkästään lyhytelokuvia. Tässä yhteydessä muistutin, että suomalaisella lyhytelokuvalla oli muitakin kuin korkeakulttuurisia

---

² Suomen elokuvasäätiö. Tavoiteohjelma 2006-2010 s.9-10

ilmiasuja. Puhuin Teemu Nikin Kaverista ja Jalmari Helanderin Rare Exports –lyhäreistä. Toiseksi luettelini perinteikkäät suomalaiset lyhytelokuvainstituutiot Tampereen elokuvajuhlat ja Suomen elokuvakontaktin, jotka ovat yli 40 vuoden iästään huolimatta pystyneet uudistumaan ja luotaamaan lyhytelokuvan kehityssuuntia. Mainitsin Yleisradion kolmantena syynä, miksi Suomesta pitäisi tehdä lyhytelokuvan kultamaa. Neljäntenä syynä esitin Finnkinon jo tuolloin osoittaman kiinnostuksen esittää myös lyhytelokuvia teattereissaan. Tämän kevään aikana tämä kiinnostus onkin lihallistunut, kun elokuvateattereissa nähdään Pamela Tolan ja Pihla Viitalan *Elma ja Liisa* sekä Leevi Lemmetyn *Isän poika*. Viidentenä vahvana edellytyksenä pidin keväällä 2009 suomalaisen mediataiteen korkeaa kansainvälistä tasoa. Se on paitsi suomalaista nykytaidetta myös hedelmällisessä dialogissa elokuvan kanssa. Juuri tuolloin Eija-Liisa Ahtila oli nimitetty akateemikoksi. Kuudentena toin esiin, että ehkä kaikkein vahvin tae suomalaisen lyhytelokuvan ja mediataiteen monimuotoisuudelle on ollut AVEK. Sen tulevaisuus liittyy edelleenkin läheisesti jakeluun ja tekijänoikeuksiin.

Nyt kahdesta kantavasta voimasta on tullut epävarmuustekijöitä nimittäin Ylestä ja AVEK:sta. Molemmat ovat niin merkittäviä toimijoita, että jos niiden panos puuttuu tai vähenee entisestään, neljän muun jäljelle jäävän tekijän varassa lyhytelokuvakulttuuri näivettyy – kultamaan rakentamisesta puhumattakaan. Mutta kuten alussa mainitsin, juuri tällaisessa dramaattisessa taitekohdassa tulevaisuuden luominen voi olla hedelmällistä ja juuri siksi tämän paperin loppuosassa esitellään toimenpideohjelma suomalaisen lyhytelokuvan kukoistuksen turvaamiseksi.

Rikastumisia

Toisaalta lyhytelokuvakulttuurimme on myös rikastunut viime vuosina. Kansainvälinen Future Shorts -ketju on rantautunut Suomeen. Se järjestää esitystoimintaa Helsingissä, Tampereella, Turussa, Porissa ja Rovaniemellä. Helsingissä kuukausittainen Pinnan alta – suomalaisen lyhytelokuvan klubi esittelee vakiintuneiden elokuvataiteilijoiden ja ”pinnan alta” tulevien tekijöiden tuotantoa vuoropuhelussa keskenään. Yhteispohjoismainen nuorten elokuvaharrastajien Dvoted-nettisivusto on Suomen osalta muuttunut Kelaamo-yhteisöksi. Sen olemassa olevaa nettialustaa on tarkoitus kehittää elokuvakerhotoiminnaksi.

Suomalaisen elokuvakulttuurin elinvoimasta kertoo siis sekin, että elokuvaohjaaja Saara Cantell väitteli tohtoriksi 6.5.2011 Aalto-yliopiston taideteollisessa korkeakoulussa.

Merkittävä uusi edellytys on, että Joona Louhivuori on viime vuoden elokuusta alkaen toiminut elokuvasäätiössä lyhytelokuviiin suuntautuvana tuotantoneuvojana. Aikaisemmin tuotantoneuvojan toimenkuvaan kuuluivat myös dokumenttielokuvat. Nyt tuotantoneuvoja pystyy aikaisempaa monipuolisemmin paneutumaan myös lyhytelokuvien levitykseen.

TAVOITTEET KEVÄÄLLÄ 2011

Yllä esitetyt arviot suomalaisen lyhytelokuvan tilasta ja menneisyydestä ovat johtaneet alla olevan tavoitteiden asettamiseen. Kevät 2013 lienee luonteva etappi arvioida, miten hyvin tavoitteet on saavutettu. Tuolloin takana on se epävarma kahden vuoden kausi, jossa Yle on ollut rahoitustilanteensa vuoksi. Vaikka tämän strategiapaperin sysäyksenä on ollut lyhytelokuvan rahoituksen ja jakelun monipuolistaminen, on kannan ottaminen Ylen toiminnan suuntaviivoihin jatkossakin välttämätöntä. Suurena kulttuurilaitoksena se voi tehdä uusia ja yllättäviäkin – lyhytelokuvan kannalta hedelmällisiä - avauksia pyrkiessään tavoittamaan mahdollisimman monenlaisia katsojia.

TAVOITTEET:

1. Suomalainen lyhytelokuva kukoistukseen
2. Lyhytelokuvan rahoituspohjan laajentaminen
3. Lyhytelokuvan levitys monipuolisemmaksi
4. Lyhytelokuvan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittarit luotava
5. Lyhytelokuvan kulttuuriviennin kasvattaminen

TOIMINTAOHJELMA ELI MITEN TAVOITTEISIIN PÄÄSTÄÄN?

1. Suomalainen lyhytelokuva kukoistukseen

Strategiatyöryhmässä on useaan kertaan tullut esille se, miten lyhytelokuvasta puhutaan kuin puolustuslinjojen takaa. Lyhytelokuvan asemaa on vaikea parantaa, kun argumentit sen puolesta eivät uudistu. Lyhytelokuvat on siis tuotava esiin paitsi katsottaviksi myös keskusteltaviksi. Enää ei

riitä totuttu Uuden Kinon, Tampereen elokuvajuhlien ja Kettupäivien varaan viritetty ajattelu. Media esittelee lyhytelokuvia suurin piirtein tämän aikataulun mukaan eli hyvin harvoin. Keskustelusta ei oikein ole silloinkaan kysymys, kansalaiskeskustelusta puhumattakaan. Lyhytelokuvien kritiikki on olematonta; lyhäreiden tekijät jäävät tuntemattomiksi.

Työryhmä toivoo, että kaikki lyhytelokuvan kanssa tekemisissä olevat yhteisöt sekä etu- ja kansalaisjärjestöt kehittäisivät nettisivujaan ja blogejaan keskustelua edistävämpään suuntaan. Sama koskee lyhytelokuvainstituutioiden käytäntöjä sosiaalisessa mediassa. Suomen elokuvasäätiö on päättänyt nettisivu-uudistuksensa jälkeen alkaa esitellä kuukauden lyhytelokuvan/lyhytelokuvat tekijähaastatteluineen. Lisäksi elokuvasäätiö on näinä viikkoina avaamassa omat sivunsa Facebookissa. Moni lyhytelokuvan ystävä tietenkin toivoo, että puheena olevat elokuvat olisi myös nähtävissä samoilla nettisivuilla. Uusien elokuvien kohdalla se ei ole automaattisesti mahdollista syistä, jotka käydään läpi kohdassa lyhytelokuvan levitys monipuolisemmaksi. Tarjolla voisi olla muutaman vuoden vanhoja lyhytelokuvia; keskusteltavaa riittää, vaikka ensi-illasta ei olisikaan kysymys. Näin myös lyhytelokuvan elinkaari pitenisi.

Kun lyhytelokuvista puhutaan, niitä verrataan usein runoihin. Lienee ontuvaa vetää yhtäläisyysmerkit suomalaisen runouden asemasta suomalaisessa kirjallisuudessa suomalaisen lyhytelokuvan asemaan suomalaisessa elokuvassa. Siitä huolimatta on kiinnostavaa kurottua kirjallisuuden puolelle ja hahmottaa siellä käytävää keskustelua. Kriitikko ja tutkija Virpi Alanen kertoo *Parnassossa*, että vilkas keskustelu runoudesta on saanut mukaansa myös proosasta kiinnostuneet. ”Ihanteellisessa tilanteessa runous ja proosa ristipölyttävät toinen toisiaan. Ei ole olemassa tiukkarajaista proosan leiriä ja runouden leiriä, vaan on paljon teoksia jotka iloisesti ylittävät rajoja.”³ Kirjallisuuskäsityksen monipuolistumisella on Alasen mielestä suora yhteys kritiikkiin. Kun keskustelu on vireää, se säteilee myös kritiikin puolelle.

”Suomessa keskustelu on perinteisesti rajautunutta, mutta toivoisin sen olevan moniäänisempää. Yhden monoliittisen kirjallisuuskeskustelun sijaan pitäisi puhua monikossa useista samanaikaisesti käytävistä kirjallisuuskeskusteluista, jotka parhaassa tapauksessa kommentoivat toisiaan.”Ibid.

---

³ Parnasso 1/2011. Karri Kokko: Puhe on poetiikasta s. 32

”Perinteisen lehtikritiikin joutuessa yhä ahtaammalle keskustelu on siirtymässä yhä enemmän verkkoon. Eikä blogeissa kirjoiteta ainoastaan yksittäisistä teoksista, vaan poetiikasta yleensä. Näin syntyy kokonaan uusia kritiikin lajeja, joissa muodollinen kritiikki, kirjallisuusessee, kolumni, muistiinpano, lukupäiväkirja ja anekdootti sulautuvat toisiinsa erilaisin kombinaatioin.” Ibid. Runouskeskusteluja mukaellen tavoitteena olisi siis useiden erilaisten lyhytelokuvakeskustelujen synnyttäminen. Esimerkiksi Saara Cantellin väitöskirja tarjoaa aineistoa vastaavanlaiselle ristipölyttävälle, uusia kirjoittamisen ja kritiikin lajeja synnyttävälle lyhytelokuva- ja elokuvakeskustelulle.

Keskustelu elokuvasta ja lyhytelokuvasta monipuolisemmaksi.

Seuraavassa kahdessa luvussa käsitellään ehdotuksia lyhytelokuvan rahoituspohjan laajentamiseksi sekä lyhytelokuvan levityksen monipuolistamiseksi. Kuten esityksestä käy ilmi, rahoitus ja levitys limittyvät läheisesti yhteen. Parasta on tarkastella rahoitusta ja levitystä yhtenä kokonaisuutena.

2. Lyhytelokuvan rahoituspohjan laajentaminen

Suomen elokuvasäätiön kautta jaettava julkinen tuki ei voi lyhytelokuvassakaan ylittää 70 %. Tuottajan on löydettävä myös muita rahoittajia. Näihin aikoihin asti lyhytelokuvan tuottaja on kattanut muun osan AVEK:n ja Ylen tuella. Kuten taulukot 1-7 osoittavat, tuottajan omarahoitus on ollut noin 10 % tuotantokustannuksista. Kun nyt erityisesti Yleisradion osuus lyhytelokuvan rahoituksessa on kääntynyt laskuun, suuri kysymys kuuluu: miten katetaan puuttuva osuus ja millä korvataan Yleisradion jakelu? Rahoituspohjan laajentaminen on tuottajien ja tekijöiden identiteettiin liittyvä kysymys. Jos rahoituspohjaa pystyttäisiin laajentamaan ja löytämään lyhytelokuvalla uusia jakelukanavia, tuottajan asema vahvistuisi. Hänen ei tarvitsisi myydä televisioyhtiöille elokuvan esitysoikeuksia alihintaan. Syntyisi aitoa kilpailua.

Elokuvasäätiön lyhytelokuvien rahoituksesta vastaava tuotantoneuvoja Joonas Louhivuori järjesti 12.3.2011 Tampereen elokuvajuhlien yhteydessä keskustelun lyhytelokuvien levityksestä. Tuolloin suomalaiset levitysyhtiöt ilmaisivat myönteisen suhtautumisensa myös lyhytelokuvien levitykseen. Samalla yhtiöiden edustajat tekivät selväksi, että lyhytelokuvien yhteydessä ne eivät voi osallistua

ennakkorahoitukseen. Ennen lopullista levityspäätöstä he haluavat nähdä valmiin elokuvan. On myös täysin mahdotonta olettaa, että tuottaja kasvattaisi omarahoitusosuuttaan 20-30%:iin. Jo nykyisin tuotantoyhtiöillä on hyviä suhteita ennen muuta ruotsinkielistä kulttuuria tukeviin säätiöihin ja rahastoihin. Niiden vahvana intressinä on tukea ruotsinkielistä elokuvaa, jota Ylen FST esittää. Myös muut kulttuurirahastot ovat satunnaisesti tukeneet elokuvantekijöitä ja elokuvaprojekteja. Tuottajien oman aloitteellisuuden lisäksi on paikallaan miettiä, mitä elokuvasäätiö voisi tehdä, että kulttuurirahastojen ja muiden kulttuuria tukevien säätiöiden kiinnostus elokuvaa kohtaan kasvaisi.

Työryhmässä esitettiin ajatus, että elokuvasäätiö käynnistäisi laatulyhytelokuvien ”bling bling” -projektin, jossa tuntuva osa rahoituksesta pyrittäisiin saamaan kulttuurirahastoilta ja muilta taiteen tukijoilta. Tavoitteena olisi erityisen korkea laatu ja elokuvailmaisuu. Levityskanavaa ei tuotantotukipäätöstä tehtäessä vaadittaisi lainkaan, vaan tuottaja voisi kilpailuttaa valmista lyhytelokuvaansa koti- ja ulkomaisilla levittäjillä. Ulkopuolisten kulttuurirahoittajien kiinnostusta pyrittäisiin kasvattamaan nimenomaan sillä, että nyt tavoitteena on suomalaisen kulttuurin yleisöpohjan laajentaminen.

Suomalaisen lyhytelokuvan ystävät

Elokuvasäätiö perustaa ulkopuolisen varainhankinnan tarpeisiin Suomalaisen lyhytelokuvan ystävät –rahaston. Sen varoilla katettaisiin puuttuvia rahoitusosuuksia, ja se houkuttelisi ulkopuolisia rahoittajia monin erillisprojektein kuten yllä mainittu ”bling bling”. Yksi projekti voisi kääntää katseen nykytaiteen maailmaan ja soveltaa sen toimintamalleja lyhytelokuvaan. Kuten galleriat ja taidemuseot Suomalaisen lyhytelokuvan ystävät voisi tilata esimerkiksi neljän – viiden lyhytelokuvan paketin yhdeltä tekijältä. Kun kaikki elokuvat olisivat valmiit, niille taattaisiin esityskiertue elokuvateattereissa, taidemuseoissa ja muissa elokuvaesityksiin soveltuviissa paikoissa. Kiertue olisi kuin taidenäyttely galleriassa tai museossa. Tällaisella toimintamuodolla voisi saada huomiota lyhytelokuvalle ja sen tekijälle muutenkin kuin vain alan festivaalien yhteydessä. Nykytaidemaailmasta lainattu toimintaidea sopii hyvin lyhytelokuvaan, sillä se on vahvasti tekijälähtöistä.

Rahoituksen hankinnan parhaita ammattilaisia ovat tietenkin elokuvatuottajat.

Strategiatyöryhmässä tuottajat arvostelivat elokuvasäätiön, AVEK:n ja Ylen tänä keväänä käynnistämää Hetki hauskaa –hanketta liian tiukasta aikataulusta. Muutamassa kuukaudessa tuottaja ei ehdi rakentamaan projektia ja samalla sitouttamaan ulkopuolisia rahoittajia.

Lyhytelokuvat ja alueellinen elokuvatuotanto

Työryhmän jäsen, elokuvaohjaaja Arto Koskinen on ravistellut työryhmää uudistamaan tapaansa puhua lyhytelokuvasta. Hän on myös kuvannut hyvin sen, miten alueellinen elokuvaopetus on hedelmöittänyt alueellista elokuvatoimintaa. Esimerkiksi TAMK:n opiskelijat ovat työllistyneet hyvin ennen muuta oman yritystoimintansa kautta. Silti monen nuoren elokuva-ammattilaisen/yrittäjän haaveissa on tulla elokuvaohjaajaksi. Lyhytelokuva on se luonnollisin väylä. Työryhmän työskentelyn aikana Arto Koskinen ehdotti Lyhytelokuvan toinen Suomi –hankkeen kaltaista projektia.

Lyhytelokuvan alueelliset mahdollisuudet -selvitys

Työryhmä ehdottaa, että Arto Koskinen alkaa selvitysmiehenä vetää alueellisen lyhytelokuvakulttuurin ja –rahoituksen kartoittamista ja tekee esityksen sen pohjalta toukokuun 2012 loppuun mennessä. Tavoitteena on osaltaan kartoittaa alueiden elokuva- ja tv-toiminta koulutuksellisesti että markkina- ja työvoimapolitiittisesti. Esiin nousee väistämättä myös elokuva- ja tv-koulujen alueellinen rooli, ja kuinka tuohon rooliin voitaisiin vaikuttaa aluekehityksellisesti. Vaikka selvitys lähestyy aihetta työmarkkinapoliittisilla kriteereillä, pitäisi lopputuloksena olla laajempi suomalaista elokuvakulttuuria koskeva kartoitus. Tavoitteena on luoda pohjaa strategialle, jolla voidaan vahvistaa ”mikrotasolla” elokuvateollisuuden integroitumista maakuntien liike-elämään ja sitä kautta säilyttää nyt käsillä olevan strategiatyön ytimessä oleva taiteellinen lyhytelokuva.

3. Lyhytelokuvan levitys monipuolisemmaksi

Lyhytelokuvan levitystä on hyvä tarkastella lyhyellä ja pitkällä tähtäimellä. Yllä esitetyt lyhytelokuvan rahoituksen kasvattamiseen tähtäävät hankkeet ovat nimenomaan pitkäkestoisen tarkastelutavan asioita. Strategiatyöryhmä tuli myös sellaiseen johtopäätökseen, että yksi ja yhtäläinen levittämisen tapa ei sovi kaikille lyhytelokuville. Tässä korostuu jälleen lyhytelokuvien

monipuolinen luonne. Se voi olla tekijän opinnäytetyö pidempään muotoon siirtymiseksi tai se voi olla tapa laajentaa elokuvallista ilmaisua. Eri lähtökohdista tehdyt elokuvat puhuttelevat myös erilaisia yleisöjä.

Lyhyellä tähtämellä elokuvasäätiö hyväksyy levityskanaviksi muutkin kuin television ja elokuvateatterit. Internet on monelle lyhytelokuvalla merkityksellinen levityskanava. On kuitenkin muistettava, että monen suomalaisen lyhytelokuvan elämäntaival alkaa joltakin arvostetulta kansainväliseltä elokuvafestivaalilta tai tekijän työt ovat tunnettuja myös nykytaiteen kansainvälisellä kentällä. Tällaisten elokuvien esittäminen netissä ei ole mahdollista kuin aikaisintaan vuoden tai kahden kuluttua. Kun suomalaiselle lyhytelokuvalla tavoitellaan Oscar-palkintoa, on syytä muistaa, että esitys netissä tai pienenkin territorion televisiokanavalla vie elokuvalta osallistumismahdollisuudet.

Vaikka strategiatyö kulttuuriviennin osalta on vasta käynnistymässä, työryhmä esittää, että elokuvasäätiö laatii ne kriteerit, joiden mukaan myös kansainvälinen festivaaliesitysten sarja voi täyttää riittävän levityksen vaatimukset. Moni suomalainen lyhytelokuva on festivaalikiertonsa aikana kerännyt kymmeniätuhansia katsojia ja tehnyt samalla tunnetuksi suomalaista osaamista.
Levityksen kriteerejä laajennetaan.

Uusi lyhytelokuvapalkinto

Suomen elokuvakontakti ry ja Tampereen elokuvajuhlat perustavat uuden lyhytelokuvapalkinnon. Helsingin lyhytelokuvafestivaalien (entinen Kettupäivät) yhteydessä tuottaja voi ilmoittaa alle 30 minuuttia pitkän elokuvansa uuteen kilpailuun, jonka kantavana voimana on nimenomaan uusien yleisöjen tavoittaminen lyhytelokuvalla. Raati valitsee 5-10 lyhytelokuvaa, jotka pääsevät lyhytelokuvakiertueelle. Näytöksiä järjestetään Finnkinon teattereissa, muissa elokuvateattereissa, museoissa ja kulttuurikeskuksissa, joissa elokuvien esittäminen DCP-kopioilta on mahdollista. Yleisöllä on uuden palkinnon nettisivujen kautta mahdollisuus keskustella elokuvista myös niiden tekijöiden kanssa. Lisäksi kiertueen yhteydessä tehdään tutkimus lyhytelokuvayleisön tavoista tulkita näkemäänsä ja antaa merkityksiä. Kilpailu julistetaan keväällä 2011. Näin elokuvakontaktilla ja Tampereen elokuvajuhlilla on aikaa järjestää kiertueelle mahdollisimman laaja esityspaikkojen ketju. Kiertueelle pääsevät 5-10

elokuva julkistetaan Helsingin lyhytelokuvafestivaalien päättäjien yhteydessä gaalatilaisuudessa. Pääpalkinto jaetaan Tampereen elokuvajuhlien päättäjissä.

Tekijävierailut

Elokvakontakti käynnistää yhteistyössä Koulukinon kanssa projektin tekijävierailujen järjestämiseksi kouluihin. Toimintamuodon odotetaan houkuttelevan myös elokuvateattereita toimintansa monipuolistamiseen ja yhteistyöhön alueen koulujen kanssa. Koulut voivat kutsua toivomansa tekijän puhumaan lyhytelokuvastaan oppilaiden kanssa. Tämä antaa myös hyvän syyn teettää suomalaisesta lyhytelokuva-aarteistosta DCP-kopioita. Puolet kuluista katetaan erillismäärärahalla, toinen puoli jää koulujen vastattavaksi. Elokvakontaktilla on vastaavasta hankkeesta hyviä kokemuksia 90-luvun puolivälistä.

Lyhytelokuvalevityksen tuki

Elokvasäätio käynnistää jo kuluvana vuonna erillisprojektin lyhytelokuvan levityksen edistämiseksi. Tänä vuonna määräraha on pieni, mutta ensi vuonna summaa on tarkoitus kasvattaa. Lyhytelokuvan levityksen tukeminen on nimenomaan muutaman vuoden kestävä projekti, jolle luodaan tiivis seurantamekanismi tuen vaikuttavuuden arviointia varten. Näin saadaan selville, vaatiiko lyhytelokuvalevityksen tukeminen pysyvää mekanismia, ja miten mahdollinen tuki suhteutuu Valtion elokuvataidetoimikunnan esityksestä jaettaviin järjestöjen toiminta-avustuksiin. Koska tällä hetkellä ei ole varmuutta elokvasäätion kautta jaettavan tuen määrän kasvusta tulevina vuosina, on elokvasäätion harkittava, mistä kohteista tukivaroja olisi mahdollisesti siirrettävissä lyhytelokuvien levitykseen. Erillismäärärahalla on tarkoitus tukea hankkeita, jotka tuovat uusia ideoita lyhytelokuvan levitykseen ja joilla on kantovoimaa levityksen pysyvyyden takaamiseen.

4. Lyhytelokuvan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden mittarit luotava

Kuten Opetus- ja kulttuuriministeriö Suomen elokvasäätio on uudistamassa toimintansa vaikuttavuuden mittareita.

Jos lyhytelokuvan strategiatyön tavoite on tekijöiden ja tuottajien elinkeinopohjan sekä suomalaisen elokuvan monipuolistaminen, olisi tässäkin mielekästä sopia mittareista, joilla lyhytelokuvan yhteiskunnallista vaikuttavuutta voidaan osoittaa.

Taulukot 1-7 suomalaisen lyhytelokuvan rahoituksesta suhteutettuna kotimaisen elokuvan muuhun rahoitukseen ovat lyhytelokuvan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden indikaattoreita. Niihin kuuluvat myös esimerkiksi katsojatilastot, joita lyhytelokuvan osalta ei ole juurikaan laadittu. Näin ollen lyhytelokuvien katsojatilastoja ryhdytään julkaisemaan säännöllisesti lyhytelokuvayhteisöjen nettisivuilla. Tiedot kerätään Yleisradiosta, Tampereen elokuvajuhlilta ja muilta suomalaisilta elokuvajuhlilta, jotka esittävät lyhytelokuvia. Lisäksi mukaan otetaan Finnkinon, Future Shortsin, elokuvakontaktin ja Pirkanmaan elokuvakeskuksen katsojatilastot. Mainittujen jakelijoiden avustuksella laaditaan suomalaisen lyhytelokuvakatsojan profiili. Pelkät katsojatilastot, palkinnot tai festivaaliesiintymiset eivät silti ole koko kuva suomalaisen lyhytelokuvan vaikuttavuudesta, tarvitaan laadullisia mittareita.

Laadulliseksi mittariksi käy sen tiedon kerääminen, mitä merkityksiä katsojat antavat suomalaiselle lyhytelokuvalle. Tästäkin syystä on toivottavaa, että lyhytelokuvayhteisöt kehittävät nettisivujaan lyhytelokuvan kannalta analyttisempään suuntaan julkaisemalla asiantuntijoiden ja katsojien arvioita uusista lyhytelokuvista. Lyhytelokuvakeskustelun herättäminen ja ylläpitäminen on tärkeää vaikuttavuuden arvioinnin kannalta.

Uuden lyhytelokuvapalkinnon yhteydessä toteutetaan systemaattisempi tutkimus siitä, minkälaisia merkityksiä katsojat eri puolilla Suomea antavat suomalaisille lyhytelokuille. Tutkimusapua haetaan suomalaisten korkeakoulujen viestinnän ja kulttuurintutkimuksen laitoksilta. Lyhytelokuvien rahoittajat arvioivat käynnistämänsä projektit niiden päätyttyä sekä raportoivat tuloksista. Myös ulkopuolinen arviointi erillisprojekteista on paikallaan. Lyhyesti -, Skidisti- ja novellielokuvaprojektit ovat tulleet ja menneet ilman alan sisäistä tai julkista keskustelua tavoitteiden saavuttamisesta.

Pohjaa lyhytelokuvan yhteiskunnallisen vaikuttavuuden arvioinnille voi saada myös keskustelemalla esimerkiksi Eija-Liisa Ahtilan, Mika Taanilan, PV Lehtisen tai Katariina Lillqvistin kanssa. Ohjaajilta voi kysyä, mitä lyhytelokuvien tekeminen heille merkitsee. Laadullisen arvioinnin kehittämisen rinnalla on tärkeää arvioida myös laatua. Elokuvasäätiö voisi teettää kotimaisella ja kansainvälisellä asiantuntijapaneelilla arvioinnin suomalaisen lyhytelokuvan tasosta esimerkiksi kolmen vuoden välein.

Laadullisten mittareiden kehittäminen ja laadun arviointi.

5. Lyhytelokuvan kulttuuriviennin kasvattaminen

Koska työryhmä ei ehtinyt paneutua kulttuuriviennin kysymyksiin, asian käsittelyä varten kutsutaan koolle uusi työryhmä. Toimenkuvaa laajennetaan ja mukaan otetaan myös dokumenttielokuvien kulttuurivienti. Uuteen työryhmään kutsutaan jäsenet Tampereen elokuvajuhlien ja Docpointin lisäksi myös Aalto-yliopiston taideteollisen korkeakoulun Elokuvataiteen osastolta sekä Turun taideakatemia animaatiokoulutuksesta. Tärkeitä yhteistyökumppaneita kulttuuriviennin kehittämisessä ovat ulkoasiainministeriö sekä OKM:n kulttuurivientiyksikkö.

TYÖRYHMÄN KOKOONPANO

Työryhmän tapaamisiin ovat osallistuneet:

Juhani Alanen, Tampereen elokuvajuhlat

Saara Cantell, Suomen elokuvaohjaajaliitto SELO ry

Risto Hyppönen, Länsi-Suomen elokuvakomissio

Timo Korhonen, Audiovisuaalinen kulttuurin edistämiskeskus AVEK

Arto Koskinen, Tampereen ammattikorkeakoulu TAMK

Jukka-Pekka Laakso, Tampereen elokuvajuhlat, Pirkanmaan elokuvakeskus

Anne Laurila, Pohjoinen elokuva- ja mediasäätiö POEM

Nina Laurio, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto SEK ry

Jasmin Louhivuori, Espoon kaupunki

Joona Louhivuori, Suomen elokuvasäätiö SES

Kati Nuora, Suomen elokuvasäätiö SES

Marja Pallassalo, Suomen elokuvasäätiö SES

Liisa Penttilä, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto SEK ry

Elina Rislakki, Suomen elokuvakontakti ry

Juha Samola, Audiovisuaalinen kulttuurin edistämiskeskus AVEK

Pekka Silvennoinen, Pohjois-Karjalan alueellinen elokuvayhdistys

Otto Suuronen, Suomen elokuvasäätiö SES

Heidi Tikka, Audiovisuaalinen kulttuurin edistämiskeskus AVEK

Sari Volanen, Yle Yhteistuotannot

Cilla Werning, Suomen elokuvakontakti ry, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto SEK ry

SUOMALAISEN LYHYTELOKUVAN HISTORIASTA

Otto Suuronen

Kotimaisen lyhytelokuvatuotannon syntyhetkeksi voidaan lukea vuosi 1904, jolloin Helsingin Siltasaaren sirkusmaneesissa nähtiin ensimmäiset Suomessa filmatut elokuvakatkemat. Paikalliskuvien arkiset aiheet löytyivät koululaisten välituntiaskareista ja pääkaupungin katuelämästä. Säännöllinen lyhytelokuvien valmistaminen alkoi paria vuotta myöhemmin **K.E. Ståhlbergin** yhtiö Atelier Apollon toimesta, jonka tuotannossa valmistui vuosina 1906-1912 runsaat sata lyhytelokuvaa, joukossa mm. Suomen ensimmäinen näytelmäelokuva *Salaviinanpolttajat* (1907, ohjaajina **Louis Sparre** ja **Teuvo Puro**).

1900-luvun alkupuolella suomalainen elokuvatuotanto keskittyi pitkälti lyhyisiin dokumenttelokuviin. Suomen autonomian vuosina 1904-1917 valmistui parikymmentä suomalaista näytelmäelokuvaa ja useampi sata lyhyttä dokumenttaaria. Lyhytelokuvista parisenkymmentä on säilynyt osittain tai kokonaan. Varhaisista elokuvatuotannoista yksi kulttuurihistoriallisesti arvokkaimmista on Atelier Apollon vuosina 1910-11 valmistama 20-minuuttinen matkailuelokuva *Finlandia*, joka tehtiin Berliinin matkailumessuille keväällä 1911. Ennen ensimmäistä maailmansotaa suomalainen elokuvatuotanto kattoi paitsi lukuisia näytelmäelokuvia ja lyhytdokumentteja myös mainoselokuvia sekä ensimmäiset suomalaiset piirroselokuvat, jotka toimivat välikuvina elokuvaesitysten väleissä.

Suomen itsenäistymisen jälkeisellä ajanjaksolla lyhytelokuvalla oli tärkeä merkitys tuotantoyhtiöille, sillä pitkiä näytelmäelokuvia tehtiin harvakseltaan. Suomi-Filmin perustaminen (1919 nimellä Suomen Filmikuvaamo) merkitsi uuden jakson alkamista kotimaisen lyhytelokuvan vaiheissa. 1920-luvulla Suomi-Filmi Oy kehittyi maamme johtavaksi ja suurimmaksi lyhytelokuvavalmistajaksi. Yhtiön tuotantoon kuuluivat keskeisesti ajankohtaisuutta ja dokumenttiarvoa tavoittelevat lyhytelokuvat. Toinen merkittävä yhtiö oli 1920-luvun puolivälissä perustettu Aho & Soldan. Dokumenttaaristen lyhytfilmien rinnalla nähtiin kuriositeetteina muutamia fiktiivisiä lyhytelokuvia.

1930-luvulla tultaessa sekä lyhytelokuvien määrä että laatu olivat laskemassa. Mielenkiinto oli siirtynyt pitkien elokuvien tuotantoon ja kiinnostus lyhytelokuvia kohtaan oli hiipunut. Vuonna 1933 säädettiinkin suomalaisen lyhytelokuvan elvyttämiseksi veronhuojennuslaki, jonka seurauksena lyhytelokuvien kysyntä lisääntyi. Lailla tarkoitettiin käytännössä sitä, että pääsylipputuotosta suoritettava vero aleni viisi prosenttia jos kokoillanelokuvan yhteydessä esitettiin tietyt vaatimukset täyttävä suomalainen lyhytelokuva (elokuvan tuli olla Suomessa valmistettu tiede-, opetus- tai taidefilmi tai kuvata maan talouselämää). Järjestelmän turvin kotimainen lyhytelokuva elpyi taloudellisen lamakauden ja äänielokuvan tulon matalasuhdanteesta. Veronalennusjärjestelmä jatkui pääpiirteissään samanlaisena aina 1960-luvun alkuvuosille saakka.

1930-luvun merkittävimmäksi lyhytelokuvayhtiöksi kohosi Aho & Soldan, jonka tuotantotallissa tehtiin peräti 300 lyhytelokuvaa vuosikymmenen aikana. Vuonna 1936 perustetun Kansatieteellinen Filmi Oy:n määrällisesti suppea, mutta historiallisesti ylittämättömän tuotanto keskittyi taltioimaan katoamassa olevaa kansanperinnettä pioneeritekijöinä **Eino Mäkinen** ja **Sakari Pälsi**. Samoihin aikoihin alkoi Suomessa myös amatöörimäinen kuvaus nousta pinnalle 16 mm kaitafilmin ja uusien kevyiden laitteiden ansiosta. Sotavuosien kurimuksessa suomalainen lyhytelokuvatuotanto keskittyi uutiskatsaustyyppiseen raportointiin taistelurintamilta ja kotirintaman arjesta.

Sotien jälkeen suomalainen elokuvakulttuuri alkoi elää kukoistuskautta. Määrällinen tuotantohuippu koettiin 1950-luvulla, jolloin kokoillan elokuvien tuotanto oli Suomen väkilukuun suhteutettuna tiettävästi maailman suurinta. Taloudellisesta kasvusta osansa saivat myös lyhytelokuvat, joiden teosta vastasi erityisesti Suomi-Filmi, tyylilajeina dokumentaarit ja uutiskatsaukset. Monet elokuvavalmistamot työstivät myös mainoselokuvia kiihtyvässä määrin.

1960-luvun alkuvuodet ryöpyttivät elokuva-alaa uusiin haasteisiin. Vuonna 1961 Suomessa jaettiin ensimmäistä kertaa valtion elokuvapalkintoja, joissa muistettiin palkinnoin kahta lyhytelokuvaa (**Risto Jarvan Työtä Ylioppilasteatterissa** ja **Maunu Kurkvaaran Pikkuinen...**). Elokuva-alan koulutuksen aloittaminen Helsingissä, Suomen taideteollisen oppilaitoksen kameratieteen laitoksella, herätti suomalaisen animaation henkiin. Seuraavalla vuosikymmenellä jälki näkyi laadussa ja määrässä, kun kotimainen lastenanimaatio alkoi kukoistaa uusien tekijöiden myötä. 60-luvun vallankumouksellisina alkuvuosina syntyi myös suomalaisen kokeellisen elokuvan (kärkitekoksina **Eino Ruutsalon Kineettisiä kuvia**, 1962) kapina tavanomaista kokoillan näytelmäelokuvaa kohtaan. Modernisteja ei kuitenkaan katsottu hyvällä elokuvatarkastamon veronalennuslautakunnassa, jonka toiminta lakkautettiin kesällä 1964, kun veronalennusjärjestelmä päättyi. Vaikka järjestelmä oli luonut vankan perustan lyhytelokuvatuotannon olemassaololle säännösten väljyys ja tulkinnanvaraisuus alkoivat loppuvaiheissa aiheuttaa alalle ongelmia. Veronalennusjärjestelmän lakkauttaminen tarkoitti kuitenkin myös sitä, että pitkien elokuvien alkukuvina esitettyjen lyhytelokuvien aikakausi tuli päätökseensä. Myös tilauslyhytelokuvien valmistaminen supistui vauhdilla, koska esityspaikkoja ei enää ollut.

Vuosien 1966-70 välillä suomalaista lyhytelokuvaa tehtiin harvakseltaan apurahojen turvin. Viiden vuoden aikavälillä syntyi parisenkymmentä lyhytelokuvaa, tekijöinä mm. **Lasse Naukkarinen**, **Heikki Partanen** ja **Anssi Mänttari**. Tuolloin kehittyi sekä yhteiskunnallisesti kantaaottavaa että kokeellista osaamista esitellyttä lyhytelokuvaa. Vuonna 1969 järjestettiin Tampereen lyhytelokuvapäivät, joista seuraavana vuonna muodostuivat Tampereen kansainväliset lyhytelokuvajuhlat opetusministeriön, vastaperustetun Suomen elokuvasäätiön ja Tampereen kaupungin tuella. Tampereen elokuvajuhlilla tuli välittömästi keskeisin suomalaisen lyhytelokuvan esitysfoorumi. Helmikuussa -70 ensimmäisillä kansainvälisillä lyhytelokuvajuhlilla palkittiin kansainvälisen kilpailun erikoispalkinnolla **Eila Kaarresalon Ampumarata** (1969).

1970-luku oli suomalaisen lyhytelokuvan kannalta vahvaa dokumenttelokuvan nousua, kärkitekijöinä Lasse Naukkarinen, **Antti Peippo** sekä **Pirjo Honkasalo** ja **Pekka Lehto**. Seuraavalla vuosikymmenellä alkoi myös fiktiivisen lyhytelokuvan tyylilaji kehittyä, mikä oli ollut 1960-luvun loppuun saakka tiukasti marginaalissa. Varsinainen lyhytfiktion läpimurto tapahtui **Mika Kaurismäen Valehtelijalla** (1981), joka palkittiin Tampereen elokuvajuhlilla arvostetulla Risto Jarva -palkinnolla ilmestymisvuonaan. 80-luvun edetessä vahvoja näyttöjä olivat myös **Marja Pensalan** palkittu **Elsa** (1982) ja **Kaisa Rastimon** vuosikymmenen tiennäyttjä **Lauran huone** (1988). 1980-luvun alussa Suomen elokuvakontakti alkoi järjestää vuosittaista lyhytelokuvatapahtumaa, joka vuonna 1984 vakiintui Kettupäivät -nimiseksi ja on jatkunut näihin päiviin saakka.

1980- ja 90-lukujen taite nosti esiin uutta luovuutta esitteleviä lyhytelokuvan muotoja. Lyhytdokumentti, mediataiteen ja elokuvan rajoja rikkova kokeellisuus ja animaatioelokuvan nousu ajoittuvat kaikki lyhyelle aikavälille. 90-luvun alussa perustettiin Turun Taideakatemiaan ammattimaisen animaatioelokuvan koulutusohjelma, jonka kautta alalle alkoi nousta nuoria animaation osaajia. Samaan aikaan teki **Katariina Lillqvist** suomalaista animaatio-osaamista kansainvälisesti tunnetuksi. Animaation nostetta lisäsi myös Suomen elokuvasäätiön rahoittama animaatioprojekti, jonka tulokset osoittivat Suomesta löytyvän sekä ammattitaitoa että luovaa näkemystä myös animaation alalla. Oman varjonsa lyhytelokuvatuotannolle aiheutti kuitenkin suomalaista yhteiskuntaa ravistellut lama, jolloin elokuvataiteelle kohdistettu tuotantotuki laski jyrkästi. 90-luvun loppuun ja vuosituhanteen vaihteeseen tultaessa suomalaisen lyhyen fiktioelokuvan kärki oli kaventunut muutamiin huipputeoksiin. Vahvimmin menestyivät mediataiteen ja

kokeellisen elokuvan kentällä operoivat tekijät (**Mika Taanila, Eija-Liisa Ahtila, Ilppo Pohjola**) ja toisaalta musiikkivideot (vahvana tekijänä mm. **Miikka Lommi**), joilla oli paremmat esityskanavat kuin koskaan aikaisemmin.

2000-luvulla suomalaisen lyhytelokuvan näkyvyys on pohjautunut käytännössä Tampereen elokuvajuhlien, Kettupäivien sekä Yleisradion ansiokkaiisiin esityssarjoihin. Muutamia muitakin lyhytelokuvia esittäviä festivaaleja ja tapahtumia on noussut esiin, mutta suuren yleisön silmissä lyhytelokuva on pysynyt yhä tiukasti marginaalissa ja käytännössä pitkälti kaupunkikeskusten etuoikeutena. Vähäisestä kansallisesta näkyvyydestä huolimatta lyhytelokuvan parista on noustu viimeisen vuosikymmenen aikana kansainväliseen menestykseen. **PV Lehtisen** mestarillinen *Hyppääjä* (2000), **Kari Juusosen** historiallisesti Cannesissa hurmannut animaatio *Pizza Passionata* (2001) sekä **Juho Kuosmasen** fiktioelokuvat *Kaupunkilaisia* (2008) ja *Taulukauppiaat* (2010) ovat olleet suomalaisen lyhytelokuvan kansainvälisesti palkittuja vientivaltteja viimeisen vuosikymmenen aikana. AVEKin ja elokuvasäätiön menestyksekkäs yhteistyö lyhyt- ja dokumenttelokuvan kulttuuriviennin puolesta on taannut yhä laajenevan kansainvälistymisen Suomessa lähes unohduksiin jääville elokuville.

Lopuksi

Suomalaista lyhytelokuvaa on käsitelty kotimaisessa elokuvatutkimuksessa ja -kirjallisuudessa harmillisen vähän. Erityisesti modernimman lyhytelokuvan (1970-) historiikki on käytännössä edelleen kirjoittamatta. Ansiokkaasti kotimaisen lyhytelokuvan historiasta ovat kirjoittaneet elokuvaneuvos Kari Uusitalo, Tampereen elokuvajuhlien voimahahmo Raimo Silius sekä Kansallisen audiovisuaalisen arkiston väsymättömät tutkijat Ilkka Kippola ja Jari Sedergren. Jälkimmäisten uutteran työn tuloksena saatiin vuonna 2009 ilmestynyt kirjahistoriikki Dokumentin ytimessä – suomalaisen dokumentti- ja lyhytelokuvan historia 1904-44. Toivottavasti sen seuraavat osat kattavat historiankirjoituksen jatkon aina uudelle vuosituhannele saakka.

Lähdekirjallisuutta:

Kippola, Ilkka; Sedergren, Jari: Dokumentin ytimessä – suomalaisen dokumentti- ja lyhytelokuvan historia 1904-44 (2009). Suomen kirjallisuuden seura, Helsinki.

Silius, Raimo: 100 vuotta suomalaista lyhytelokuvaa. AVEK-lehti 2/2004. Lehtiartikkeli.

Silius, Raimo: Alussa oli lyhytelokuva... Tampereen kansainväliset lyhytelokuvajuhlat 1970-2010 (2011). Tampereen elokuvajuhlat ry, Tampere.

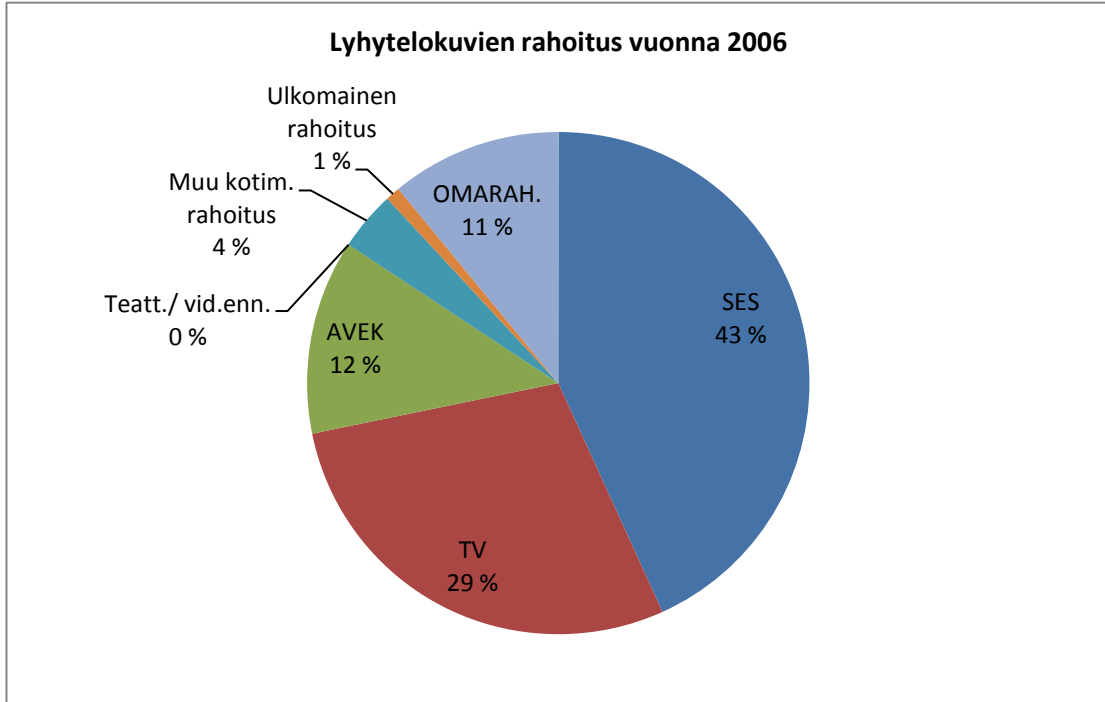
Uusitalo, Kari: Suomalaisen elokuvan vuosikymmenet – johdatus kotimaisen elokuvan ja elokuva-alan historiaan 1896-1963 (1965). Otava, Helsinki.

Taulukko 1: Rahoitus 2006

LYHYTELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2006

Lyhytelokuvat=alle 30-minuuttiset näytelmälliset elokuvat, animaatioelokuvat ja dokumenttielokuvat

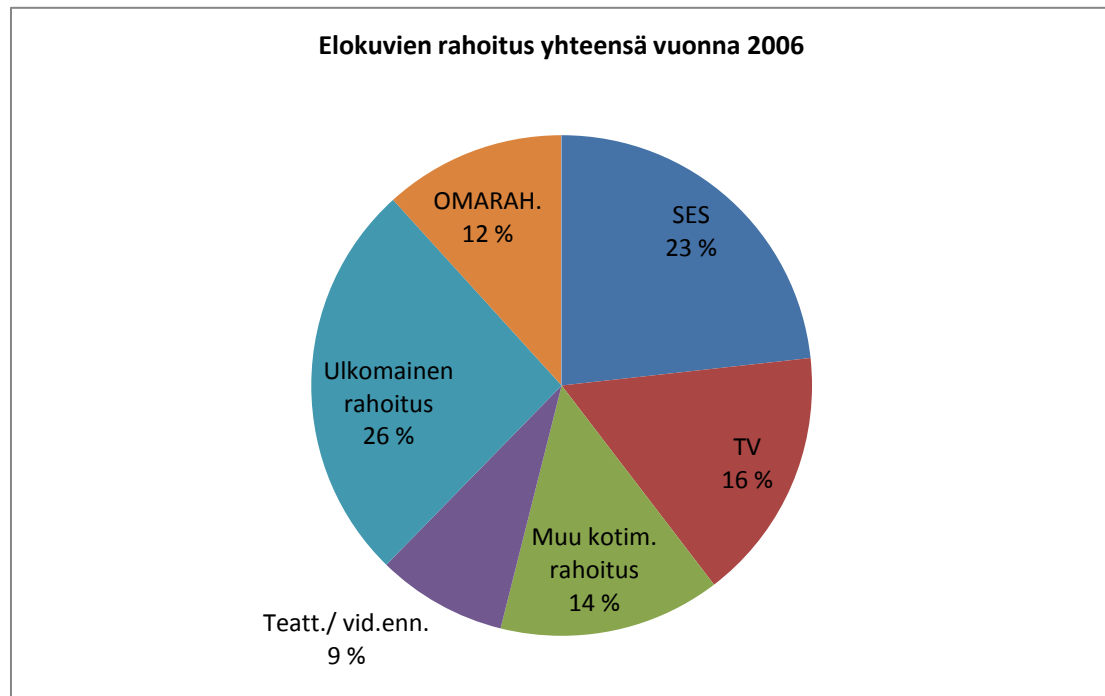
	SES	TV	AVEK	Teatt./ vid.enn.	Muu kotim. rahoitus	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Lyhytelokuvat	858 690	567 600	248 900	0	75 900	18 300	218 095	1 987 485
	43 %	29 %	12 %	0 %	4 %	1 %	11 %	100 %
Kaikki elokuvat	8,8 %	8,2 %	20,6 %	0,0 %	1,6 %	0,2 %	4,4 %	

KAIKKIEN ELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2006

	SES	TV	Muu kotim. rahoitus	Teatt./ vid.enn.	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Kaikki elokuvat	9 786 390	6 888 000	6 028 690	3 531 820	10 926 616	4 939 561	42 101 077
	23 %	16 %	14 %	9 %	26 %	12 %	100 %

Muu kotimainen rahoitus sisältää AVEK:n osuuden 1 206 540 €

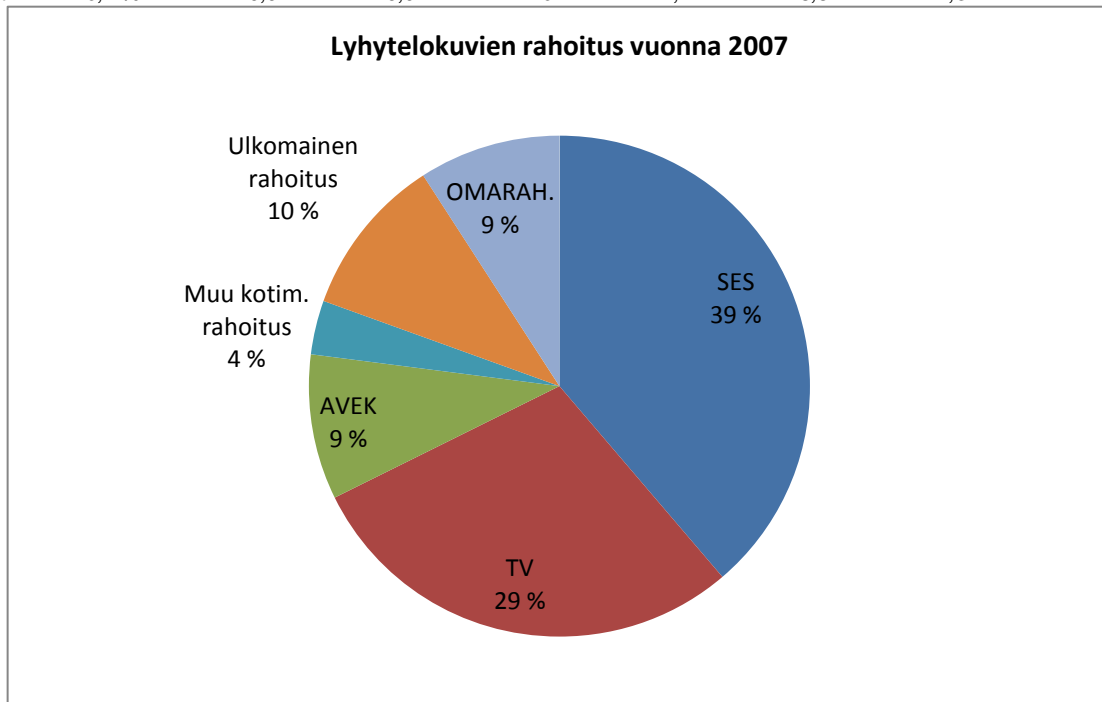

Taulukko 2: Rahoitus 2007

LYHYTELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2007

Lyhytelokuvat=alle 30-minuuttiset näytelmälliset elokuvat, animaatioelokuvat ja dokumenttielokuvat

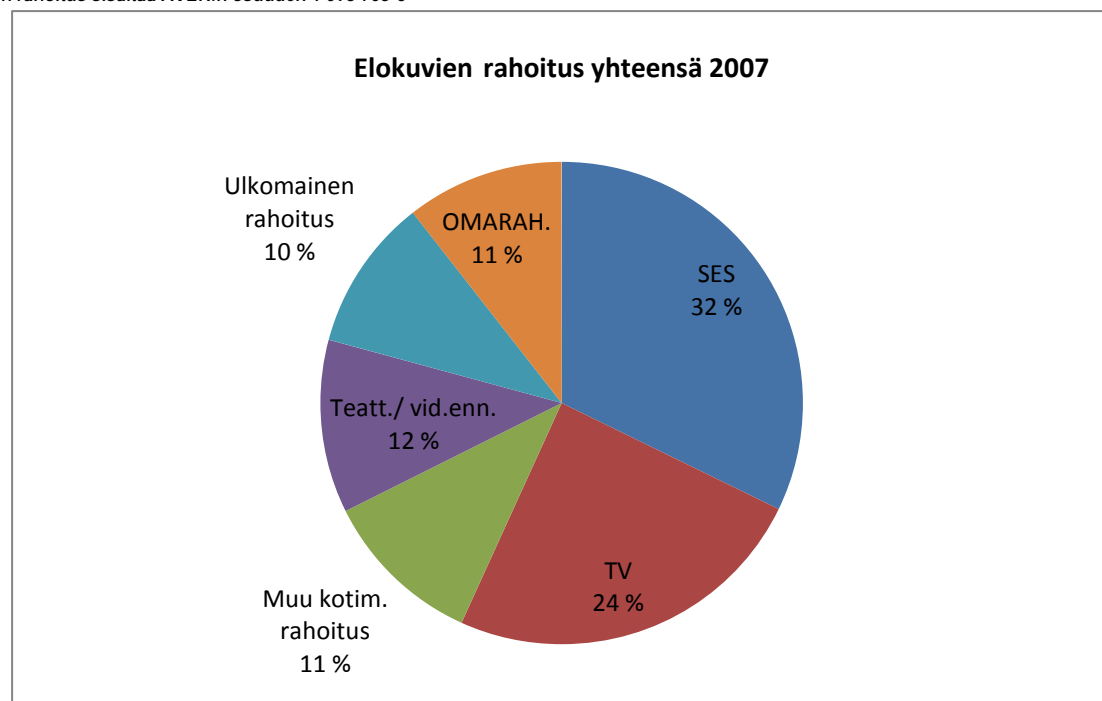
	SES	TV	AVEK	Teatt./vid.enn.	Muu kotim. rahoitus	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Lyhytelokuvat	902 000	673 000	218 000	0	81 000	241 244	212 433	2 327 677
	39 %	29 %	9 %	0 %	4 %	10 %	9 %	100 %
Kaikki elokuvat	10,1 %	9,9	19,9	0	4,2	8,5	7,3	

KAIKKIEN ELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2007

	SES	TV	Muu kotim. rahoitus	Teatt./vid.enn.	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Kaikki elokuvat	8 923 200	6 795 280	2 990 321	3 212 500	2 827 789	2 921 484	27 237 366
	32 %	24 %	11 %	12 %	10 %	11 %	

Muu kotimainen rahoitus sisältää AVEK:n osuuden 1 093 708 €

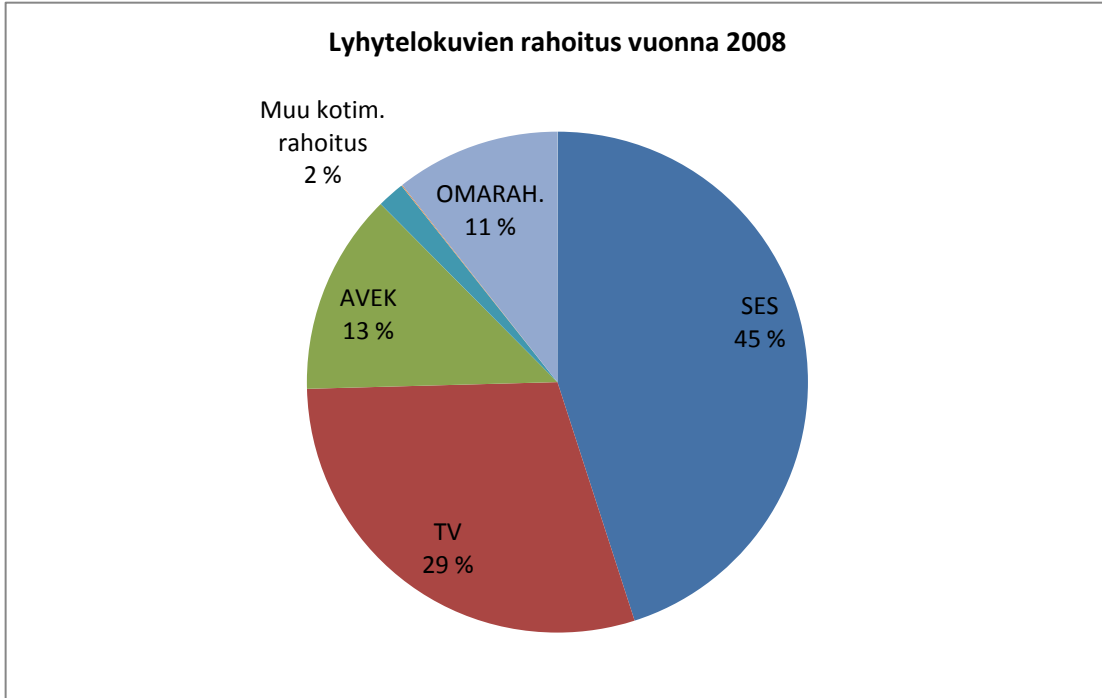

Taulukko 3: Rahoitus 2008

LYHYTELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2008

Lyhytelokuvat=alle 30-minuuttiset näytelmälliset elokuvat, animaatioelokuvat ja dokumenttielokuvat

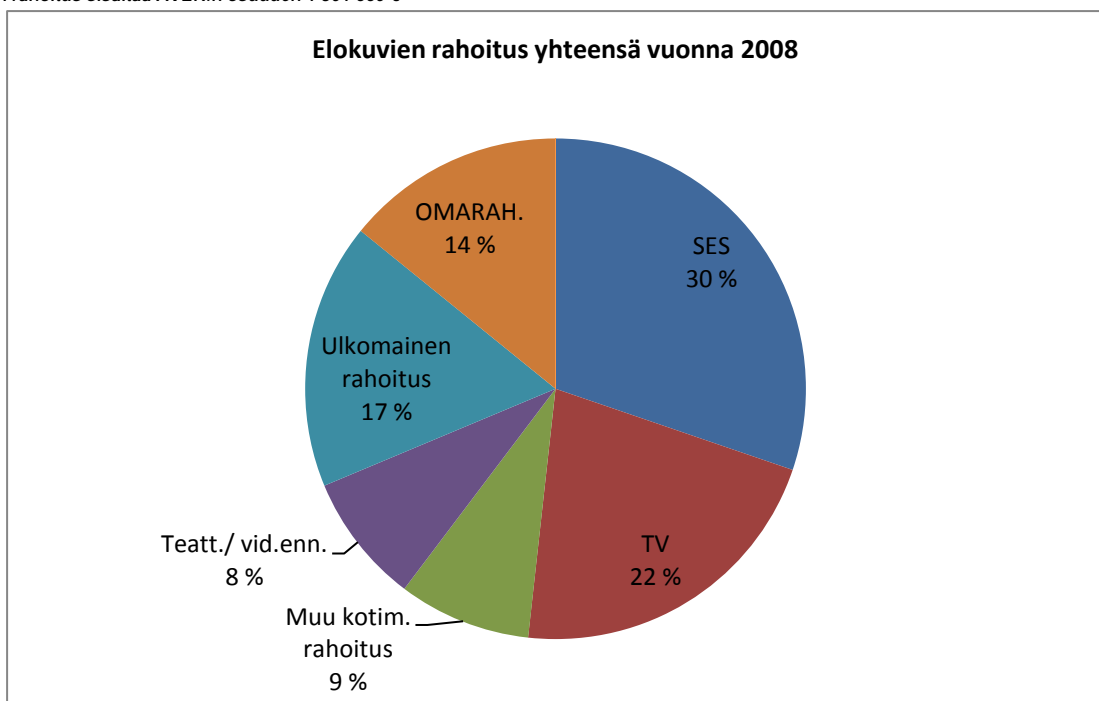
	SES	TV	AVEK	Teatt./vid.enn.	Muu kotim. rahoitus	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Lyhytelokuvat	814 400	535 000	235 000	0	32 000	1 000	192 077	1 809 977
	45 %	29 %	13 %	0 %	2 %	0 %	11 %	100 %
Kaikki elokuvat	9,1 %	8,4 %	18,1 %	0,0 %	2,6 %	0,0 %	4,6 %	

KAIKKIEN ELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2008

	SES	TV	Muu kotim. rahoitus	Teatt./vid.enn.	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Kaikki elokuvat	8 957 354	6 361 000	2 532 033	2 485 000	5 076 979	4 191 857	29 604 223
	30 %	22 %	9 %	8 %	17 %	14 %	100 %

Muu kotimainen rahoitus sisältää AVEK:n osuuden 1 301 660 €

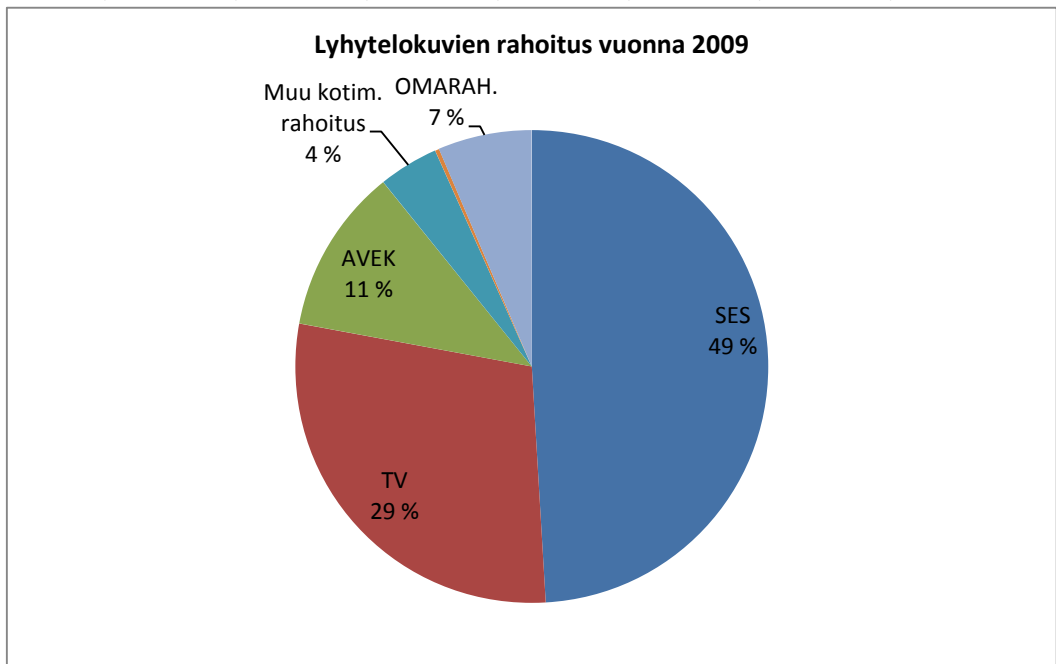

Taulukko 4: Rahoitus 2009

LYHYTELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2009

Lyhytelokuvat=alle 30-minuuttiset näytelmälliset elokuvat, animaatioelokuvat ja dokumenttielokuvat

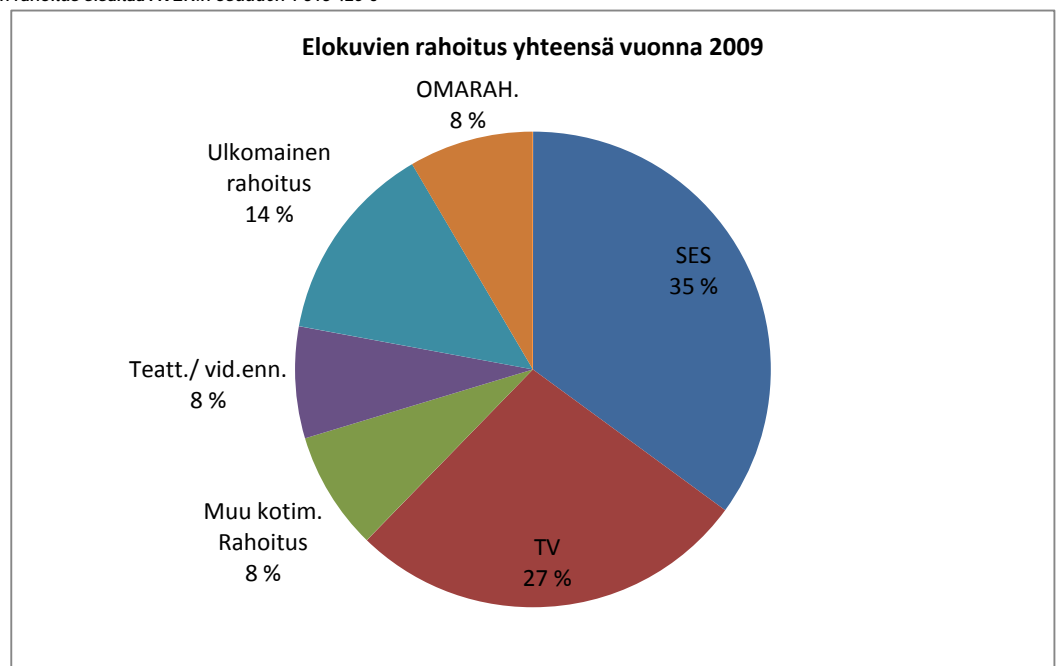
	SES	TV	AVEK	Teatt./vid.enn.	Muu kotim. rahoitus	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Lyhytelokuvat	1 114 200	655 000	256 500	0	92 984	6 500	145 653	2 280 837
	49 %	29 %	11 %	0 %	4 %	0 %	7 %	100 %
Kaikki elokuvat	8,6 %	6,5 %	19,0 %	0,0 %	5,7 %	0,1 %	4,7 %	

KAIKKIEN ELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2009

	SES	TV	Muu kotim. Rahoitus	Teatt./vid.enn.	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Kaikki elokuvat	12 886 200	9 996 400	2 957 864	2 790 000	5 002 517	3 111 005	36 743 986
	35 %	27 %	8 %	8 %	14 %	8 %	100 %

Muu kotimainen rahoitus sisältää AVEK:n osuuden 1 313 425 €

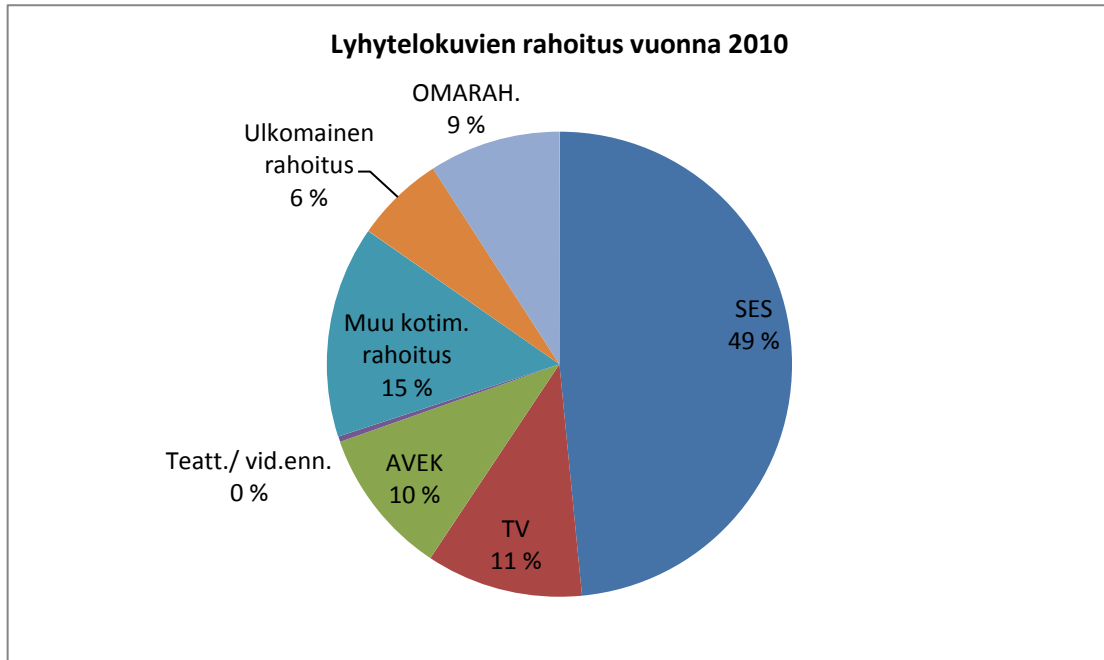

Taulukko 5: Rahoitus 2010

LYHYTELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2010

Lyhytelokuvat=alle 30-minuuttiset näytelmälliset elokuvat, animaatioelokuvat ja dokumenttielokuvat

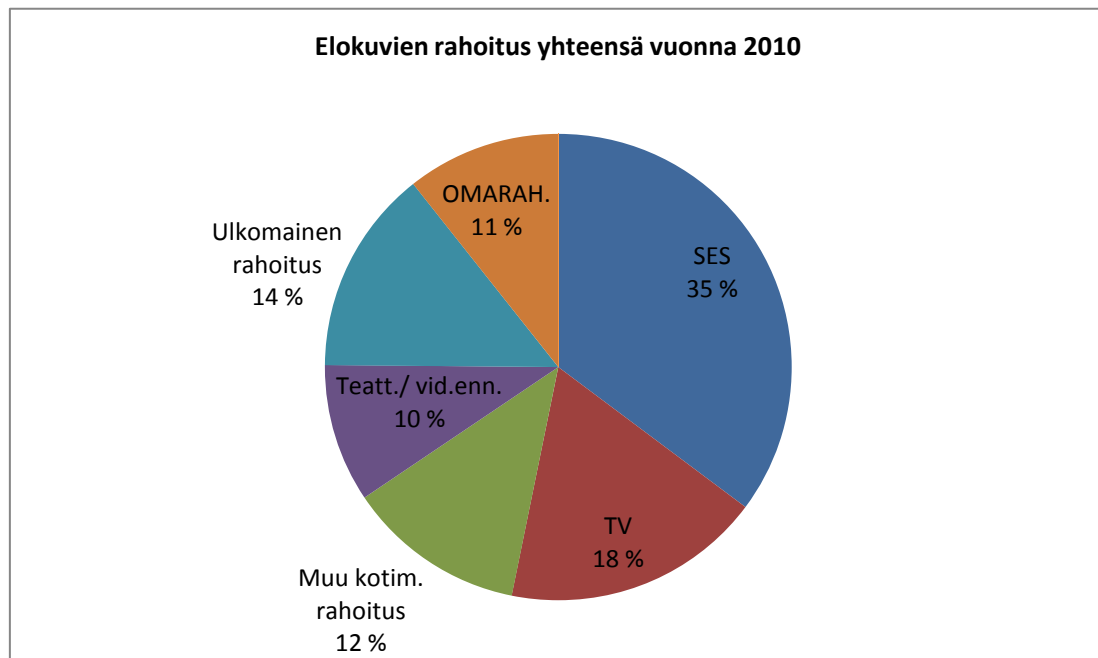
	SES	TV	AVEK	Teatt./vid.enn.	Muu kotim. rahoitus	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Lyhytelokuvat	629 700	141 500	133 000	5 000	191 317	80 237	118 696	1 299 450
	49 %	11 %	10 %	0 %	15 %	6 %	9 %	100 %
Kaikki elokuvat	4,8 %	3 %	11 %	0,1 %	5,7 %	1,5 %	3 %	

KAIKKIEN ELOKUVIEN RAHOITUS VUONNA 2010

	SES	TV	Muu kotim. rahoitus	Teatt./vid.enn.	Ulkomainen rahoitus	OMARAH.	YHT.
Kaikki elokuvat	13 213 595	6 745 900	4 638 526	3 592 000	5 331 742	3 998 860	37 520 623
	35 %	18 %	12 %	10 %	14 %	11 %	100 %

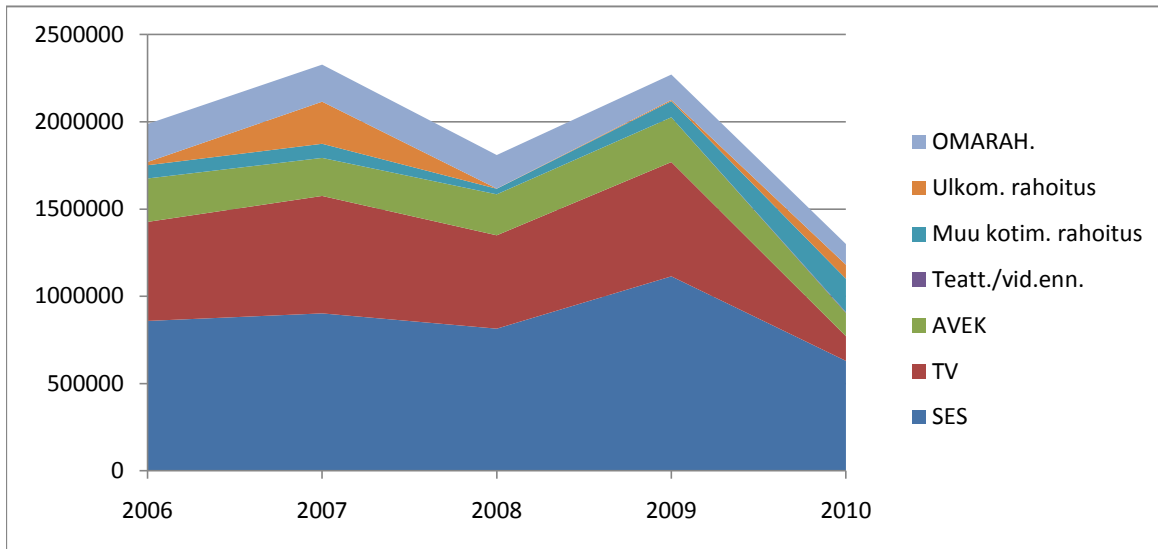
Muu kotimainen rahoitus sisältää AVEK:n osuuden 1 259 000 €

Taulukot 6 a ja 6 b

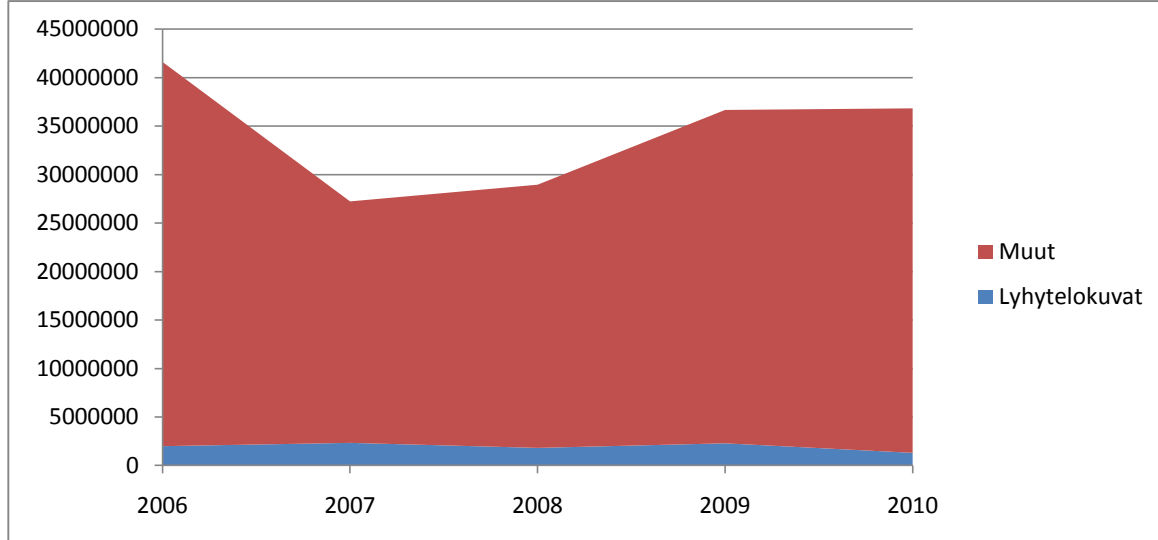
a) LYHYTELOKUVIEN RAHOITUS 2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
SES	858 690	902 000	814 400	1 114 200	629 700
TV	567 600	673 000	535 000	655 000	141 500
AVEK	248 900	218 000	235 000	256 500	133 000
Teatt./vid.enn.	0	0	0	0	5 000
Muu kotim. rahoitus	75 900	81 000	32 000	92 984	191 317
Ulkom. rahoitus	18 300	241 244	1 000	6 500	80 237
OMARAH.	218 095	212 433	192 077	145 653	118 696
yht.	1 987 485	2 327 677	1 809 977	2 280 837	1 299 450

b) LYHYTELOKUVIEN RAHOITUS VERRATTUNA MUUN ELOKUVAN RAHOITUKSEEN

	2006	2007	2008	2009	2010
Lyhytelokuvat	1 987 485	2 327 677	1 809 977	2 280 837	1 299 450
Muut	39 634 952	24 909 689	27 149 587	34 390 829	35 537 463
yht.	41 622 437	27 237 366	28 959 564	36 671 666	36 836 913

Taulukko 7: SES:n tuotantotuki

Suomen elokuvasäätiö

Lyhytelokuvien tuotantotuki ja koko elokuvatuotannon tuki

2006-2010

	2006	2007	2008	2009	2010
lyhytelokuvat	858 690	902 000	814 400	1 114 200	629 700
kaikki elokuvat	9 786 390	8 923 200	8 957 354	12 886 200	13 213 595

